

Warszawapagt-lande ved forhandlingerne i Wien om tillids- og sikkerhedsskabende foranstaltninger.

2. Forskellen mellem land og hav

Det er imidlertid et spørgsmål, om sagen kan anskues så enkelt som anført i det foregående. Problemet er, om man kan sidestille hav og land i krig og fred, således som ræsonnementet umiddelbart må forudsætte.

Problemstillingen griber direkte ind i den grundlæggende geostrategiske forskel mellem Warszawapagten og NATO. De to systemer af stater har meget forskellige interesser at varetage, som i mange henseender har afgørende betydning for den nationale sikkerhed. I den nuværende situation er der således en betydelig asymmetri i de to alliancers interesser og behov for at holde søvejene åbne til enhver tid.

NATO omfatter en kreds af stater, hvis indbyrdes forbindelser for en stor del går over havet, og hvis hele fællesskab, både politisk, økonomisk og militært beror på disse forbindelseslinjer. Det er en primær opgave for flåderne at beskytte disse interne forbindelseslinjer samt forbindelsesvejene til den øvrige verden. Flåderne har dermed en betydning for de vestlige søfartsnationer, som indebærer, at de ikke kun kan ses i et snævert Øst-Vest perspektiv. På grund af den landmilitære ubalance i Europa er det, særlig fra et vesteuropæisk synspunkt, af vital betydning, at de søværts forbindelseslinjer kan holdes åbne, også i en eventuel krigssituation, hvor der vil være behov for forsyninger og forstærkninger fra USA og mange andre dele af verden.

I modsætning til NATO fremtræder Warszawapagten som en organisation, hvis enkelte dele er indbyrdes landfaste, og hvor havet er en ydre bræmme, hvorfra der kan komme alle hånde farer. Hovedmotivet bag den østlige interesse for maritime begrænsninger synes da også at være ønsket om at reducere vestlige indsatsmuligheder mod østlige styrker og interesseområder, men derudover også at mindske Vestens muligheder for at operere på de søværts forbindelseslinjer.

I den vestlige forestillingsverden har den frie passage over havet en betydning, som næppe er umiddelbart forståelig eller acceptabel for Warszawapagt-landene, hvis eksistens ikke er baseret på søværts forbindelsesveje.

Til gengæld forstår vestlige iagttagere måske ikke altid, at der skulle kunne være en sådan forståelseskløft, ligesom de næppe har en fuldstændig forståelse af den østlige opfattelse af en sømilitær trussel fra Vest.

Ud over den geostrategisk betingede forskel mellem land og hav gør der sig imidlertid også en række andre forskelle gældende, som det er relevant at holde sig for øje, når behov og muligheder for iværksættelse af sømilitære tillidsskabende foranstaltninger skal vurderes.

Først og fremmest er der på havet allerede en gennemsigtighed, som ikke findes tilsvarende til lands. Princippet om havenes frihed giver mulighed for konstant at observere de respektive parterers sømilitære aktivitet, og princippet kan således i sig selv siges at udgøre en tillidsskabende foranstaltning. Den ubegrænsede mulighed for observation giver dog selvsagt ikke fuldstændige informationer om den sømilitære aktivitet. Mens der generelt er gode muligheder for at observere sømilitær aktivitet på havets overflade, er det ganske vanskeligt at foretage noget tilsvarende under havets overflade.

Den frie sejlads for alle rummer i sagens natur også en risiko for incidenter. Risikoen for at der kan opstå konflikter på havet kan således umiddelbart forekomme at være større end på landjorden, hvor der findes klart definerede barrierer, som mere entydigt adskiller parterne. Samtidig med at der forekommer at være større risiko for konflikter på havet, synes der imidlertid også at være bedre muligheder for at begrænse disse, end tilfældet er på landjorden.

For blandt andet at mindske risikoen for konflikter på havet, findes der allerede ganske mange i realiteten tillidsskabende forholdsregler til søs. Det drejer sig om formulerede internationale søfartsregler, herunder også de specielle aftaler mellem Sovjetunionen og ledende vestlige sømagter om undgåelse af incidenter, men måske endnu mere om den faktiske ad-